

POSTANOWIENIE

Dnia 5 grudnia 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Andrzej Siuchniński (przewodniczący)

SSN Przemysław Kalinowski

SSN Dorota Rysińska (sprawozdawca)

Protokolant Anna Kuras

przy udziale Rzecznika Dyscyplinarnego Krajowej Rady Notarialnej notariusza
Krzysztofa Młynarskiego,

w sprawie **notariusza L.Z.**,

obwinionego z art. 35 pkt 2, art. 44 § 1 i art. 45 w zw. z art. 50 ustawy z dnia 14
lutego 1991 r. Prawo o notariacie,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie w dniu 22 listopada 2017 r.

kasacji wniesionej przez obrońcę obwinionego

od orzeczenia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego przy Krajowej Radzie Notarialnej
w [...] z dnia 24 kwietnia 2017 r.,

utrzymującego w mocy orzeczenie Sądu Dyscyplinarnego Izby Notarialnej w [...] z
dnia 19 grudnia 2016 r.,

oddala kasację;

**wydatkami postępowania kasacyjnego w kwocie 20
(dwadzieścia) złotych obciąża notariusza L.Z..**

UZASADNIENIE

Orzeczeniem z dnia 19 grudnia 2016 r. Sąd Dyscyplinarny Izby Notarialnej
w [...] uniewinnił notariusza L.Z. (i odpowiednio notariusz J. Z.) od popełnienia
przewinienia zawodowego zakwalifikowanego na podstawie art. 50 w zw. z art. 23
ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie, polegającego na rażącej i
oczywistej obrazie wymienionego art. 23 tej ustawy, przez nieopłacenie w okresie

od dnia 10 lutego 2014 r. do dnia 11 października 2014 r. w pełnej wysokości (w sposób szczegółowo opisany) należnych składek na potrzeby organów samorządu notarialnego ustalonych uchwałą Nr VIII/152/2013 Krajowej Rady Notarialnej, których należna wysokość za każdy miesiąc stanowiła 2,5% przychodu uzyskanego w danym miesiącu przez Kancelarię Notarialną prowadzoną przez notariuszy J. Z. i L.Z. na zasadach spółki partnerskiej, przy czym wysokość tej składki nie mogła być niższa niż 1400 zł (zarzut z pkt. II1 – pkt. II orzeczenia).

Sąd ten uznał natomiast notariusza L.Z. za winnego popełnienia czynu polegającego na tym (streszczając), że jako notariusz prowadzący Kancelarię Notarialną w [...] w dniu 13 lipca 2015 r. dopuścił się rażącej i oczywistej obrazy przepisów art. 35 pkt. 2, art. 44 § 1 i art. 45 Prawa o notariacie (dalej p.n.), polegającej na uniemożliwieniu przeprowadzenia, zgodnie z poleceniem Nr L/2/2015 Prezesa Rady Izby Notarialnej w [...], lustracji działalności Kancelarii Notarialnej prowadzonej przez notariusza J. Z. i notariusza L.Z. na zasadach spółki partnerskiej, w zakresie prawidłowości prowadzonego Repertorium i odprowadzania składek na samorząd notarialny – w ten sposób, że odmówił okazania lustratorce Repertorium A. Uznając go za winnego przewinienia określonego w art. 50 p.n. w zw. z art. 35 pkt. 2, art. 44 § 1 i art. 45 p.n. (zarzut z pkt. II3 – pkt. IV orzeczenia), na podstawie art. 51 § 1 p.n. wymierzył mu karę upomnienia.

Sąd Dyscyplinarny Izby Notarialnej uniewinnił ponadto notariusza L.Z. od popełnienia przewinienia zarzuconego mu w pkt. II2, które to orzeczenie uprawomocniło się bez jego zaskarżenia, oraz orzekł o kosztach postępowania dyscyplinarnego.

Od powyższego wyroku odwołania na niekorzyść, w zakresie rozstrzygnięcia uniewinniającego oboje obwinionych od popełnienia przewinienia z art. 50 w zw. z art. 23 p.n., wnieśli Rzecznik Dyscyplinarny Izby Notarialnej w [...] oraz Minister Sprawiedliwości, przy czym odwołanie tego ostatniego podmiotu pozostawiono bez rozpoznania wobec cofnięcia środka.

Odwołanie wniósł również obwiniony notariusz L. Z., który zaskarżonemu orzeczeniu w części skazującej go za przewinienie z art. 50 w zw. z art. 35 pkt. 2, art. 44 § 1 i art. 45 p.n. zarzucił, że zostało ono wydane:

1. „z naruszeniem zasad prawa procesowego przez to, że nie wskazało konkretnych przepisów, których naruszenie mogłoby skutkować wymierzeniem kary dyscyplinarnej w sytuacji, w której przepisy wskazane w sentencji nie dotyczą stanu faktycznego stanowiącego przedmiot orzekania w niniejszej sprawie,

2. z naruszeniem norm prawa materialnego przez to, że przy orzekaniu pominięto te przepisy prawa materialnego, które dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy miały podstawowe znaczenie, podczas gdy wyrok został wydany na podstawie przepisów, w stosunku do których dokonano niewłaściwej wykładni”.

Na podstawie powyższego obwiniony wniósł o zmianę zaskarżonego orzeczenia i o uniewinnienie.

Po rozpoznaniu odwołań Rzecznika Dyscyplinarnego oraz obwinionego Wyższy Sąd Dyscyplinarny przy Krajowej Radzie Notarialnej orzeczeniem z dnia 24 kwietnia 2017 r. uchylił orzeczenie uniewinniające notariusz J.Z. i notariusza L.Z. od popełnienia czynów opisanych odpowiednio w pkt. I i II ppkt. 1 (rozstrzygnięcia z pkt. I i II zaskarżonego orzeczenia) i sprawę w tym zakresie przekazał do ponownego rozpoznania Sądowi Dyscyplinarnemu Izby Notarialnej w [...].

W pozostałej zaskarżonej części, tj. odnośnie orzeczenia z pkt. IV, dotyczącego notariusza L.Z. (czyn z pkt. II ppkt. 3), utrzymał to orzeczenie w mocy.

Orzeczenie to zostało zaskarżone kasacją obrońcy obwinionego notariusza L.Z.. W skardze tej obrońca zarzucił rażące naruszenie prawa mające istotny wpływ na treść orzeczenia, tj.:

1. art. 45 Prawa o notariacie w zw. z art. 44 § 1 p.n. poprzez błędną jego wykładnię i przyjęcie, że sprawdzenie podsumowania lub podsumowanie wysokości wynagrodzenia za konkretny miesiąc w repertorium przez lustratora jest wglądem w czynności notarialne lub badaniem zgodności z prawem tych czynności w sytuacji, w której podsumowanie stanowi czynność materialno-techniczną, do której lustrator nie jest uprawniony, zaś notariusz sporządzający to podsumowanie nie dokonuje czynności notarialnej, która podlega nadzorowi w myśl powołanych na wstępie przepisów i nie jest on zobowiązany do udzielania informacji o wynikach tej czynności;

2. § 8 i § 9 Uchwały nr VII/XLIX/81/2011 r. z dnia 6.05.2011. Rady Izby Notarialnej w [...] zmienionej w dniu 8.01.2014 r. uchwałą nr VIII/XLVIII/2/2014 (dalej zwanej jako „Regulamin Wizytacji”), w zw. z § 26 tegoż Regulaminu w zw. z art. 33 p.n. poprzez ich błędną wykładnię i przyjęcie, że lustrator w ramach czynności lustracji, o których mowa w § 8 w zw. z § 26 Regulaminu Wizytacji jest uprawniony do sprawdzania poprawności dokonania czynności materialno-technicznej, jaką jest dokonanie podsumowania w repertorium wynagrodzenia pobranego przez notariusza w danym miesiącu kalendarzowym lub do takiego podsumowania w sytuacji, w której zakres lustracji nie obejmuje badania w myśl § 8 w zw. z § 26 Regulaminu Wizytacji prawidłowości ustalania i odprowadzania składek na potrzeby samorządu notarialnego lub organów samorządu notarialnego, zaś zakres normowania § 9 Regulaminu Wizytacji dotyczy w sposób bezpośredni zakresu przedmiotowego wizytacji lub lustracji, o którym mowa w § 8 Regulaminu Wizytacji, co uniemożliwia żądanie przez wizytatora lub lustratora okazania ksiąg w celu ustalenia okoliczności tenże zakres przekraczających;

3. art. 45 p.n. w zw. z art. 44 § 1 p.n. w zw. z art. 23 p.n. w zw. z § 8 w zw. z § 26 Regulaminu Wizytacji w zw. z art. 33 p.n. poprzez jego błędną wykładnię stojącą w sprzeczności z art. 47, art. 51 ust. 1, 2, i 5 oraz art. 31 ust. 3 Konstytucji RP i przyjęcie, że organy samorządu zawodowego są uprawnione do gromadzenia informacji prywatnych o konkretnym notariuszu stanowiących jednocześnie jego dane osobowe, tj. danych o wysokości przychodu i dochodu w danym miesiącu, bez wyraźnego upoważnienia ustawowego, a także przyjęcie, że stanowią one podstawę do podjęcia uchwały naruszającej zasadę proporcjonalności w ograniczeniu praw i wolności poprzez nałożenie obowiązku podporządkowania się poleceniu wizytacyjnemu/ lustracyjnemu mającemu za przedmiot zbadanie dochodu lub przychodu notariusza w celu ustalenia prawidłowości ustalenia wysokości składki miesięcznej na potrzeby samorządu notarialnego;

4. art. 45 p.n. w zw. z art. 44 § 1 p.n. oraz § 8 pkt. 2 i 3 w zw. z § 9 w zw. z § 26 Regulaminu Wizytacji w zw. z art. 33 p.n. poprzez jego błędną wykładnię stojącą w sprzeczności z art. 17 ust. 1, art. 20, art. 22, art. 47 w zw. z art. 51 ust. 1 i 5 Konstytucji RP i przyjęcie, że pozwalają one na żądanie ujawnienia przychodów (dochodów) podmiotu niebędącego notariuszem (spółki partnerskiej), a przez to

umożliwiają organom samorządu notarialnego kontrolę wysokości przychodów spółki partnerskiej w celu weryfikacji prawidłowości odprowadzonej lub przeznaczonej do odprowadzenia składki, co stanowi ograniczenie wolności gospodarczej dla takiego podmiotu oraz naruszenie jego prawa do prywatności niewynikające wprost z ustawy oraz nieuzasadnione ochroną interesu publicznego.

Na powyższej podstawie obrońca wniósł o uchylenie orzeczenia w zaskarżonej części i o uniewinnienie obwinionego od popełnienia zarzucanego mu czynu z powodu oczywistej niesłuszności skazania, a ewentualnie o przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania w zaskarżonej części Wyższemu Sądowi Dyscyplinarnemu przy Krajowej Radzie Notarialnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Rozważana kasacja została wniesiona w sytuacji procesowej, w której w związku z uchyleniem w zwykłym trybie odwoławczym orzeczenia uniewinniającego notariusza L.Z., nie doszło jeszcze do rozstrzygnięcia kwestii jego odpowiedzialności dyscyplinarnej za przewinienie polegające na nieopłacaniu w okresie kilku miesięcy 2014 roku składek na rzecz samorządu notarialnego w wysokości wynikającej z uchwały Krajowej Rady Notarialnej z 2013 r., podjętej na podstawie art. 48 § 1 pkt 8 w zw. z art. 23 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie (dalej p.n.), tj. w niepełnej wysokości (generalnie rzecz ujmując, w kwocie nieprzewyższającej 700 zł, określonej w uchwale KRN jako minimalna dla każdego notariusza).

W uzasadnieniu kasacji akcentuje się (m.in., s. 4, s. 9), że obwiniony L.Z. nie kwestionuje ciążącego na notariuszu obowiązku składkowego jako takiego, a także uznaje rolę samorządu zawodowego i jego organów, nakreśloną w art. 17 Konstytucji RP oraz doprecyzowaną w Prawie o notariacie. Podkreśla się jednak, nawiązując z kolei do kontestowanego w kasacji orzeczenia przesądzającego odpowiedzialność obwinionego za uniemożliwienie zlustrowania prawidłowości prowadzonego Repertorium i odprowadzania składek na samorząd notarialny, że w toku zakończonego postępowania obwiniony podnosił, iż ramy prawne oraz forma sprawowania nadzoru nie są precyzyjne i wymagają rozważań w ich stosowaniu. Wskazuje się więc, że w postępowaniu dyscyplinarnym nie jest dopuszczalne

stosowanie wykładni rozszerzającej, a intencję ustawodawcy zwykłego lub „ustawodawcy korporacyjnego” należy odczytywać co do zasady literalnie z treści norm przez nich tworzonych. Z tego wywodzi się – na podstawie zarzutów podniesionych w pkt. 1 i 2 kasacji – oczywistą niesłuszność skazania obwinionego notariusza, bowiem nie może on odpowiadać dyscyplinarnie na podstawie norm nieprecyzyjnych lub niezgodnych z aktami wyższego rzędu. Jedynie dodatkowo natomiast, jak zaznaczono w uzasadnieniu kasacji (s. 9), uznano za niezbędne powołanie się na argumenty natury konstytucyjnej – wspierające zarzuty wyartykułowane w pkt. 3 i 4 skargi – które zdaniem kasatora nie pozwalają na przyjęcie winy obwinionego, a jego odmowę udostępnienia do wglądu repertorium A w celu ustalenia wielkości osiągniętego przychodu usprawiedliwiają.

Przytoczona na wstępie, akcentowana deklaracja skarżącego przynajmniej w części upraszcza rozważania. Bez szerszego wywodu wolno bowiem podać kilka niebudzących wątpliwości w doktrynie i orzecznictwie założeń istotnych z punktu widzenia oceny zasadności kasacji, które wiążą się zwłaszcza z samą ideą samorządności zawodowej notariuszy, sposobem jej wcielenia oraz realizacji. Wystarczy zatem przypomnieć, że unormowania ustawy – Prawo o notariacie mają źródło w art. 17 ust. 1 Konstytucji RP powołującym instytucję prawną samorządu zawodowego, reprezentującego osoby zaufania publicznego i sprawującego pieczę nad należyтым wykonywaniem zawodu w granicach interesu publicznego i dla jego ochrony. Samorząd notarialny, który obejmuje izby notarialne i Krajową Radę Notarialną (wraz ich organami) tworzą notariusze. Unormowania ustawy regulujące ustrój notariatu (Dział I) określają kompetencje poszczególnych jednostek samorządowych do podejmowania aktów prawnych, na podstawie których samorząd zawodowy może określać prawa i obowiązki swoich członków („sfera wewnętrzna” działalności samorządu zawodowego). Przyjmuje się, że z istoty samorządu wynika, iż o sprawach samej organizacji i o stosunkach między nią a członkami decydują członkowie, co zarazem nie wyklucza drogi sądowej w sporach między nimi a organizacją samorządową (pogląd ugruntowany, czerpany z postanowienia SN z dnia 7 lipca 1977 r., I CZ 39/76). Jednocześnie w tychże przepisach ustrojowych ujęto nadzorcze funkcje samorządu, odzwierciedlające konstytucyjny wymóg sprawowania pieczy nad należyтым wykonywaniem zawodu

w sposób wskazany w ustawie zasadniczej. Pieczę tę Konstytucja określiła jako główny cel funkcjonowania samorządów reprezentujących osoby zaufania publicznego, co pociąga za sobą przymusowość ich przynależności do samorządu. W wyroku z dnia 22 maja 2001 r., K 37/00, Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że „zdaje sobie sprawę, iż w praktyce jednoczesne wypełnianie funkcji, o których mowa w art. 17 ust. 1 Konstytucji, nie jest wolne od napięć czy wręcz konfliktów między partykularnymi interesami grupy wykonującej określony zawód a interesem publicznym, w granicach którego i dla którego ochrony samorząd sprawuje pieczę nad należyтым wykonywaniem tego zawodu. Nie zmienia to jednak istoty samorządu zawodowego, wyrażającej się w nałożeniu nań obowiązku harmonijnego łączenia wymienionych funkcji. Postanowienia konstytucji należy bowiem rozumieć w ten sposób, że samorząd zawodowy ma nie tyle eliminować czy niwelować partykularne interesy osób wykonujących zawody zaufania publicznego, ile zmierzać do ich uzgodnienia z interesem publicznym przez samych zainteresowanych. Może to pociągać konieczność wprowadzenia całego szeregu ograniczeń zarówno w zakresie wolności wykonywania zawodu, jak i wolności podejmowania działalności gospodarczej, jeżeli z działalnością taką wykonywanie zawodu miałyby się wiązać. Należyte wykonywanie konstytucyjnych funkcji samorządu zawodowego wymaga zapewnienia mu możliwości kontrolowania sposobu jego wykonywania. Postanowienia konstytucji nie przesądzają szczegółów tego rodzaju rozwiązań, w ich ramach mieszczą się różne modele ukształtowania zadań i kompetencji poszczególnych samorządów zawodowych”.

Warto zauważyć, że ukształtowany w Prawie o notariacie nadzór nad wykonywaniem zawodu notariusza ma charakter dwutorowy, tj. sprawowany jest przez organy samorządu oraz przez Ministra Sprawiedliwości, dysponującego m.in. uprawnieniem zwracania się do Sądu Najwyższego o uchylenie sprzecznych z prawem uchwał organu samorządu notarialnego (art. 47 § 1 p.n.) oraz zwracania się do organów samorządu notarialnego o podjęcie uchwały w określonej sprawie należącej do właściwości tych organów (art. 48 p.n.). Zwiększony wpływ Ministra Sprawiedliwości nad działalnością notariatu wynika z powierzonych tej instytucji zadań publicznych (art. 1 § 1, art. 2 § 1 i 2 p.n. i in.), z którymi łączą się podstawowe zadania i kompetencje w sferze wykonywanego zawodu notariusza.

Konieczne jest w tym miejscu podkreślenie, że realizowanie nałożonych na samorząd w Prawie o notariacie zadań, w tym i takich, które wywołują koszty prawidłowego funkcjonowania tej instytucji oraz należytego wykonywania obowiązków przez notariuszy (np. finansowanie rejestrów notarialnych, w tym rejestru aktów poświadczenia dziedziczenia) pozostaje w związku z regulacjami art. 23 i art. 40 ust. 1 pkt. 8 p.n. Zgodnie z ich treścią, opisane zadania finansowane są ze składek notariuszy, a składki te stanowią w istocie jedyne i konieczne źródło finansowe organów samorządu notarialnego (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 maja 2013 r., III ZS 4/13 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 czerwca 2009 r., SDI 4/09). Obowiązek płacenia przez notariuszy składki miesięcznej na potrzeby organów samorządu notarialnego został ustanowiony w ustawie (art. 23), ustawą też wskazano na kompetencję Krajowej Rady Notarialnej do ustalania wysokości tej składki raz do roku (art. 23 w zw. z art. 40 ust. 1 pkt. 8 p.n.), nie wyznaczając ustawowo innych kryteriów jej określenia. Wreszcie w ustawie (art. art. 35 pkt. 2, art. 44 § 1 i 2 i art. 45 p.n.) zawarto regulacje normujące wspomniane na wstępie sprawowanie nadzoru nad wykonywaniem zawodu notariusza przez organy samorządu. Regulacje te stanowią konkretyzację idei samorządu zawodów zaufania publicznego, opisywanej powyżej, sprowadzającej się do udzielonej przez ustawodawcę samodzielności w zakresie organizacji wykonywania zawodu, określenia warunków jego wykonywania oraz kontroli nad należytych jego wykonywaniem. Wzajemne sprzężenie tych regulacji, także w aspekcie skonkretyzowanych obowiązków organów samorządu i jego członków oraz wzajemnych relacji między nimi, nie może nasuwać wątpliwości. Na marginesie tylko można zauważyć, że w Kodeksie Etyki Zawodowej Notariusza zapisano wymogi m.in. dotyczące postępowania notariusza wobec innych notariuszy, wzajemnych stosunków samorządu notarialnego i notariuszy, w tym obowiązek przestrzegania przez notariusza postanowień zawartych w uchwałach organów samorządu (§ 43) oraz przedłożenia organowi samorządu informacji i materiałów dotyczących wykonywanego zawodu, jakich organ zażąda (§ 44 ust. 2).

Przechodząc na tym tle do oceny pierwszej grupy zarzutów kasacyjnych, tj. do podniesionych w pkt. 1 i 2 zarzutów obrazy prawa materialnego, przyjętych za podstawę przesądzenia odpowiedzialności dyscyplinarnej notariusza L.Z. za

przewinienie polegające na uniemożliwieniu zlustrowania prawidłowości prowadzonego repertorium A i odprowadzania składek na samorząd notarialny, trzeba na wstępie zauważyć, że podniesiona w tej części skargi kwestia rażącego naruszenia w zakończonym postępowaniu przepisów „Regulaminu Wizytacji”, podanych w zarzucie z pkt. 2 (zresztą również w pkt. 3 i 4 skargi) pojawiła się po raz pierwszy na etapie postępowania kasacyjnego. Wyluszczone w kasacji zagadnienia związane z implementowaniem treści art. 45 p.n. do kolejnych unormowań tego Regulaminu oraz z preferowaną przez skarżącego interpretacją tych z nich, które pozwalają na wgląd we wszystkie dokumenty, księgi i rejestry prowadzone przez notariusza, w ogóle nie zostały poddane ocenie Wyższego Sądu Dyscyplinarnego, jako że nie były przedmiotem odwołania. Pomijając już, że w takiej sytuacji zarzut ten jawi się jako skierowany wprost do orzeczenia Sądu pierwszej, a nie drugiej instancji (sprzecznie z wymogiem art. 63a § 1 p.n.), stwierdzić należy przede wszystkim, że rozstrzygnięcie jego trafności nie ma zupełnie żadnego znaczenia. Autor kasacji wykazuje wszak zarazem, że decydująca dla oceny odpowiedzialności dyscyplinarnej obwinionego jest interpretacja przepisów ustawy, a nie przepisów stanowiących na jej podstawie. Tak też właśnie w sprawie przyjęto; poza sporem bowiem pozostaje, że zachowanie notariusza L.Z. zostało ocenione jako dopuszczenie się rażącej i oczywistej obrazy przepisów ustawy, tj. art. 35 pkt. 2, art. 44 § 1 i art. 45 p.n.

Ograniczając zatem rozważania do zarzutów kasacji podnoszących rażąco wadliwą wykładnię przepisów art. 45 w zw. z art. 44 § 1 p.n. należy przypomnieć, że zgodnie z ich brzmieniem osoby powołane do nadzoru, określone w art. 44 § 1 p.n., mają prawo wglądu w czynności notarialne, badania ich zgodności z prawem, a także mogą żądać wyjaśnień oraz zarządzać usunięcie uchybień i usterek, a w razie dostrzeżenia naruszenia przez notariusza jego obowiązków – żądać wszczęcia postępowania dyscyplinarnego.

Spoglądając na samo tylko unormowanie art. 45 p.n., które wyczerpująco określa uprawnienia w badaniu działalności notariusza, należy przyznać rację obrońcy, że w jego treści istotnie nie ujęto – w sposób dosłowny – możliwości skontrolowania w repertorium A podsumowania wysokości wynagrodzenia za czynności notarialne, pobranego w danym miesiącu (lub dokonania tego

zsumowania samodzielnie przez lustratora). Rzeczywiście bowiem z treści tego przepisu wynika, że nadzorowi zasadniczo podlega prawidłowość i zgodność z prawem czynności notarialnych, wykonanych przez notariusza, notariusz zaś nie dokonuje czynności notarialnej sporządzając podsumowanie wynagrodzenia. W takim właśnie przekonaniu pozostawał obwiniony notariusz odmawiający okazania lustratorowi repertorium w zakresie wskazującym na okresowy przychód kancelarii (działającej w ramach spółki partnerskiej) wskazując, że żaden przepis nie nakłada na niego takiego obowiązku, a lustratorowi nie daje uprawnienia do przeprowadzenia w tym zakresie kontroli. Przepis art. 45 p.n. odnosi się bowiem do nadzoru nad konkretnymi czynnościami notarialnymi, zatem – co wywodziło również w kasacji – wynagrodzenie za tę czynność może co prawda stać się przedmiotem nadzoru, ale tylko w zakresie ściśle określonym w ustawie, tj. określonym w art. 5 § 1 p.n. oraz art. 6 § 1 p.n. (co do prawidłowości pobrania wynagrodzenia). Stanowiska tego nie można jednak podzielić.

W pierwszej kolejności należy wskazać, że o ile w kasacji skarżący odwołuje się do regulacji normujących czynności notarialne (Dział II Prawa o notariacie), jako będących punktem wyjścia dla sprawowanego nadzoru, to nie jest tak jak zdaje się wynikać z jego stanowiska, że wynagrodzenie notariusza pozostaje w oderwaniu od czynności notarialnej. Zawarty we wskazanym Dziale przepis art. 89 § 2 p.n. wyraźnie wszak stanowi, że notariusz wymienia na każdym sporządzonym dokumencie wysokość pobranego wynagrodzenia, podatków i innych opłat, powołując podstawę prawną. Wolno zatem powiedzieć, że określane przez notariusza wynagrodzenie jest immanentnym składnikiem przeprowadzonej i udokumentowanej czynności notarialnej, odnotowanej następnie w odpowiednim repertorium.

Po wtóre, w zarzutach i w wywodzie kasacji widoczne jest to, że powołując się na treść art. 44 § 1 oraz art. 45 p.n. skarżący całkowicie pomija unormowanie art. 35 pkt. 2 p.n., ujęte w podstawie określającej przypisane obwinionemu przewinienie. Według tego natomiast przepisu, do zakresu działania rady izby notarialnej należy nadzór nad wykonywaniem obowiązków przez notariuszy, co pozostaje w oczywistym związku z zakresem i formą niezbędnych działań kontrolnych oraz koniecznego poddania się im przez notariusza. W tym kontekście

– oraz w nawiązaniu do pierwszej części niniejszych rozważań – trzeba przytoczyć pogląd wyrażony w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 8 listopada 1996 r., III SZ 3/96, w którym stwierdzono, że z istoty nadzoru nad notariuszami, wykonywanego przez organy samorządu notarialnego na podstawie art. 35 pkt. 2, art. 44 § 1 i 2 i art. 45 Prawa o notariacie, wynika uprawnienie rady izby notarialnej do żądania od członków korporacji notarialnej informacji o czynnościach notarialnych, mających znaczenie dla prawidłowego sprawowania nadzoru nad wykonywaniem obowiązków przez notariuszy. Obowiązkiem notariusza, w myśl art. 23 p.n. jest opłacanie, na potrzeby samorządu notarialnego, składek miesięcznych w wysokości ustalonej corocznie przez KRN.

O ile więc skarżący nie kwestionuje możliwości sprawowania kontroli nad prawidłowością pobierania przez notariusza wynagrodzenia i powołuje się na przepis art. 5 § 1 p.n., zawarty w Dziale I normującym ustrój notariatu – a tego właśnie dotyczyło przytoczone wyżej orzeczenie, ujmuje w dalszej kolejności pogląd, że wspomniane żądanie uzasadnione jest zwłaszcza w szczególnych sytuacjach, wymagających zapobieżenia pobieraniu przez notariuszy wynagrodzenia za czynności notarialne niezgodnie z prawem – to nie ma żadnych racji dla odmiennego traktowania uprawnienia rady izby notarialnej do żądania od członka korporacji notarialnej takich informacji co do wynagrodzenia za czynności notarialne, które są istotne ze względu na wykonywanie przez notariusza obowiązku opłacania składki na potrzeby samorządu. Tym samym, jakkolwiek przepis art. 45 p.n. nie jest sformułowany w sposób oczekiwany przez obwinionego i jego obrońcę, dający literalną odpowiedź na postawiony w kasacji problem, to ostatecznie nie można mieć żadnych wątpliwości co do tego, że w jego ramach mieści się wykonanie powyższych czynności nadzorczych. Zestawienie unormowań Prawa o notariacie, zwłaszcza art. 35 pkt. 2, art. 44 § 1 i 2, art. 45 oraz art. 89 § 2, pozwala na odczytanie spójnej, systemowej konstrukcji polegającej na określeniu zespołu elementów dotyczących wglądu, w ramach nadzoru nad notariuszami, do repertorium dokumentującego czynności notarialne, także w zakresie pobieranego od nich wynagrodzenia, co z kolei rodzi po stronie notariusza obowiązek poddania się czynności nadzorczej przewidującej wgląd do tego repertorium, również w omawianym tu celu i na wewnętrzny użytek samorządu, do którego notariusz

należy. Można zarazem dodać, że techniczny sposób wykonania omawianych tu czynności nadzorczych (żądanie wyjaśnień, informacji, dokumentów odzwierciedlających sumę pobranego wynagrodzenia za czynności notarialne, czy też okazania repertorium) jest problemem drugorzędnym z punktu widzenia omówionych zapisów ustawowych. Tylko zaś dla porządku wypada zaznaczyć, że w odniesieniu do ustalenia przez Krajową Radę Notarialną (w tej, jak i w innych uchwałach) miesięcznej składki przy zastosowaniu konstrukcji określającej kwotowe minimum oraz procent od wynagrodzenia pobranego za dokonane czynności notarialne – uzasadniającej potrzebę sumowania tego wynagrodzenia – ani Minister Sprawiedliwości nie skorzystał z uprawnień przewidzianych w art. 47 § 1 i w art. 48 p.n., ani też obwiniony notariusz nie wystąpił na drogę sądową przeciwko organowi samorządowemu. Dla porządku dlatego, że w tej sprawie inny jest przedmiot rozstrzygania; dotyczy on złamania przez notariusza obowiązku poddania się lustracji w sposób i w celu, opisanych powyżej.

Z przedstawionej perspektywy, bez znaczenia dla rozstrzygnięcia pozostaje, w jakiej formie organizacyjnej notariusz prowadzi kancelarię notarialną – indywidualnie, czy też z innymi notariuszami na zasadach spółki partnerskiej. Wystarczy tu odwołać się do zasadniczych (także wspomnianych w pierwszej części wyводу) unormowań Prawa o notariacie, z których wynika, że przewidziane w art. 4 § 3 p.n. organizowanie się notariuszy dotyczy samego tylko sposobu funkcjonowania kancelarii w ułatwiającej to formie organizacyjno-prawnej, która nie wyłącza ustrojowej funkcji notariatu, nie wyłącza osobistego wykonywania zawodu notariusza oraz jego osobistych uprawnień i obowiązków. Będący osobą zaufania publicznego notariusz zawsze wszak prowadzi własną kancelarię, w której siedzibie, we własnym imieniu, wykonuje czynności notarialne i inne czynności urzędowe. Również jego obowiązki, uregulowane w Prawie o notariacie, mają charakter indywidualny. Obejmują one także obowiązek poddania się kontroli ze strony nadzorującego organu samorządowego, polegającej na zażądaniu okazania do wglądu repertorium, wraz z wyszczególnionym wynagrodzeniem za czynności notarialne, będącym ich integralną częścią. Przy uwzględnieniu charakteru tego obowiązku, zupełnie nieistotny jest sposób określenia przez KRN określenia miesięcznej składki na potrzeby samorządu – czy to w sposób procentowy, czy

kwotowy, mieszany lub inny – ponieważ notariusz zawsze ma (miałby) obowiązek poddania się lustracji w opisanej formie. W każdym bowiem wypadku, organ ten miałby (i ma) obowiązek baczenia na terminowość wykonania obowiązku składkowego; miałby także obowiązek zweryfikowania powodów samego faktu nieopłacania składek określonych kwotowo, choćby w konfrontacji z ewentualnym twierdzeniem notariusza, że w ogóle nie osiąga wynagrodzenia za czynności notarialne.

Co za tym idzie, badanie przez Sąd Najwyższy dodatkowo podniesionej argumentacji natury konstytucyjnej, uwidocznionej w zarzutach z pkt. 3 i 4 kasacji, nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia o odpowiedzialności za rozważane przewinienie dyscyplinarne, którego znamiona określone w rozważanych tu przepisach Prawa o notariacie, zostały bez żadnej wątpliwości – jak wykazały to orzekające w sprawie Sądy Dyscyplinarne – wypełnione opisanym zachowaniem notariusza L.Z.. Nie może być również mowy o braku zawinienia obwinionego w popełnieniu przypisanego mu deliktu. Dla takiego stwierdzenia nie jest wystarczające subiektywne, a jednocześnie nieuzasadnione prawnie, odczucie obwinionego co do słuszności jego stanowiska w przedmiocie odmowy udostępnienia osobie wykonującej czynności nadzorcze, repertorium dokumentującego czynności notarialne wraz z informacją o pobranym od nich wynagrodzeniu. Bez wątpienia natomiast, okoliczność ta – wraz z innymi – została uwzględniona przy wymiarze wobec obwinionego kary dyscyplinarnej, którą orzeczono w najłagodniejszej możliwej postaci.

Z przedstawionych względów Sąd Najwyższy orzekł o oddaleniu kasacji.